

Milan Špehar

DUHOVNOST MONS. ADAMA MUCHTINA

Prof. dr. sc. Milan Špehar

Riječka nadbiskupija

UDK: 248.14/.15[241.5+254.1/.4+256/259+262.143+262.2+265+75]MUCHTIN,

Adam [0.000.248:0.000.235.3TEREZIJA OD DJETETA ISUSA]

Izlaganje na znanstvenom skupu

Primljeno: 1. lipnja 2016.

Svoju duhovnost mons. Adam Muchtin više je izrekao u slikanju negoli u pisanju. Autor ističe da on piše i slika iz potrebe, ne toliko svoje unutarnje, već neke druge, možda samo pastoralne. Umjetnik jednostavno treba samoću i šutnju kako bi ne radio nego stvarao. Osjeća potrebu šutnje i samoće kako bi čovjek najbolje tu vidio sebe. Duhovni život po njemu nije u stjecanju savršenih krjeposti nego, iznad svega, u iskrenosti pred Bogom. U Muchtinovima riječima „Trebam izaći i raditi izvan crkve“ autor prepoznaje ne samo duh Drugog vatikanskog sabora, već i stav pape Franje. Muchtin govori o ženama kao vjernim Isusovim slušateljicama svjestan da su one njegovo najbrojnije slušateljstvo. Autor ističe da izraz Muchtinove duhovnosti treba uočiti u crkvi na Vežici i u minijaturnom župnom stanu uključujući i boje koje rabi u umjetničkim slikama jer sve to odgovara na pitanje zbog čega je želio da zaštitnica župe bude Mala Terezija. Upravo ono što je malo veliko je u očima Božjim.

Ključne riječi: Adam Muchtin, duhovnost, Drugi vatikanski sabor, šutnja, Mala Terezija.

* * *

U proteklom 20 st., ne samo da je došlo do naglih tehničkih, znanstvenih, medicinskih i inih promjena, nego se je štošta od toga promijenilo u vjerskome življenju unutar Katoličke Crkve, posebno nakon Drugog vatikanskog sabora. Npr. baza duhovnosti bile su stoljećima raznorazne pobožnosti, od kojih su neke ostale važeće i danas i ostat će to i sutra. Od spomenutoga Koncila dalje baza duhovnosti jesu Sv. pismo i sakramenti te puno veći angažman Crkve *u svijetu i za svijet*.

Mons. Muchtin živio je i jedno i drugo. Njegovu duhovnost oblikovalo je ono prvo razdoblje, ali sigurno je da ga je „zahvatilo“ i poslijekoncilsko razdoblje. Zasad je, dok brojni rukopisi još nisu natipkani te postali čitki, nemoguće oslikati potpuno njegov duhovni lik. Ali određeni se specifični oblici duhov-

nosti zamjećuju i kod njega. Naime, upravo je to veličina duhovnosti, da ona nikad ne može biti potpuno uniformirana. Primjerice, mi svi zajedno možemo moliti kronicu, ali neće se naći među nama ni dvije osobe koje tu molitvu jednako osjećaju i proživljavaju.

Mene je osobno uvijek zanimalo kako se posebno likovni umjetnik nosi sa svojom vjerom i duhovnošću te kako nju urezuje u svoje umjetničko djelo, umače u svoj kist. To, naglašavam, nije lako, jer umjetnost je zavodljiva i ne mali broj velikih umjetnika raznih grana umjetnosti zavela je toliko da su postali njeni idolopoklonici, odnosno, kako to (onaj engleski umjetnik Joyce u Ispovijesti mladog umjetnika kaže), svećenici božice umjetnosti. Ne dajući ocjenu umjetničkome u onome što je naslikao Muchtin, gledam ta njegova djela s vjerske strane i zamjećujem jednu toplu ljudskost i ljudsko božanstvo. Izgleda da ga nije zanimalo usavršavanje na tome području. Bilo mu je dovoljno ono što je on držao dovoljnim. Važnije mu je bilo, naravno, sagraditi kuću Božju i potom župni stan nego postati veliki svećenik-umjetnik kakvih imamo i u hrvatskome narodu, od svećenika do redovnika koji i danas žive i rade kao svećenici i kao umjetnici. On je negdje našao citat nekoga grčkoga slikara koji je na upit zašto gleda u svome stvaranju na detalje, odgovorio: „Ja slikam za vječnost.“ Muchtin nije slikao za umjetničke monografije koje će i njegova djela ovjekovječiti. Ali on to jednostavno i možda malo što radi radi za vječnost. Kao Mala Terezija koja jednostavno živi svakodnevicu i u njoj otkriva put k vječnosti. I mali župni stan ovdje, nije li odraz baš te Muchtinove „malenosti“. I zadovoljstva s njom. Nigdje nisam našao da ističe sebe ili da traži išta posebno za sebe. Mislim da je jednostavnost bila njegova temeljna krjepost. Jednostavnost kojoj je sve-jedno gdje će biti i što raditi kada ne ispušta iz vida ne da to radi prvenstveno za Boga nego da je Bog u onome što radi: u slici, u građenju i popravljanju sagrađenoga, a prvenstveno u pastoralu. Na to je njega pobuđivala i k tome ga je vodila ova misao umjetnika. Kao što umjetnik gleda detalje zato što slika za vječnost, tako, kaže Muchtin: „I mi moramo raditi za vječnost!“. A za vječnost se rade male stvari.

Čini mi se da je svoju duhovnost mons. Muchtin više izrekao u slikanju nego u pisanju. U pisanju kao da se skriva iza općih normi i pravila. Npr. njegove zabilješke s duhovnih vježbi zabilješke su tema koje je slušao, ali malo je u njima o tome kako je on određenu temu proživljavao. Zato sebe i svoju duhovnost više otkriva u slikama: jednostavna ljudskost, bez ulaženja u dubinu, bez dubokih rezova, ali i bez dubokih proživljavanja. Očito će nanese mu nepravde, ili one koje on takvima drži, dublje i više proživljavati.

Ako usporedim ono što je slikao s onim što je pisao, nailazim na sličnost: piše i slika iz potrebe, ne toliko svoje unutarnje, nego neke druge, možda samo pastoralne. Možda samo iz nje i slika i piše o temama koje su mu u pastoralu potrebne.

Međutim, nema takve objektivnosti – hvala Bogu za to – u kojoj se ne bi skrivala i otkrivala makar i malo subjektivnost, pa i onda kada se radi o pisanju više za pastoralne potrebe.

Već kada govori o vjeri, on donosi neodvojivost i onoga što vjera u sebi je i što ona meni znači. Nema tu kod njega niti velikih pjesničkih, ni mističnih, ni svetačkih, ni filozofskih riječi. Ljudi koji nemaju vjere, nemaju ni optimizam. Ljudi s vjerom su radosni. Vjera nam je potrebna kao zrak. Zamjećuje sve to mons. Muchtin na vrlo jednostavan način. Drugim riječima, ako nisi radostan (i kad patiš, i kad ti duša i srce krvare, i kad su prema tebi nepravedni), gdje je onda tvoja vjera? Vjera nas krijepi u sadašnjem životu. „Naša vjera je vjera carinika, a ne farizeja.“ Ipak se u njegovo vrijeme s propovjedaonice nije pridavalo dovoljno mjesto „cariniku“. Često je puta s propovjedaonice progovarao onaj koji, hvala Bogu, nije kao oni carinici u crkvi.

Vjera i križ idu uvijek zajedno. U vremenu kada je on živio, naglašavalo se križ gotovo kao vrhunac duhovnosti i pobožnosti (petnaeste postaje još nije bilo, kroz stoljeća!). Nema u njegovim zapisima pobune protiv te jednostrane slike. Ali njegova „pobuna“ izlazi iz konstatacije, odnosno iz dubokoga osobnoga vjerovanja: „Ali Uskrs će imati zadnju riječ.“

Također je svjestan toga da je uskrsli Krist u euharistiji uvijek s nama tu. Danas bi euharistijski Isus trebao biti središte naše duhovnosti i sve bi naše pobožnosti trebale k njoj voditi.

Mons. Muchtin stasa u vremenu kada, nažalost, euharistija još nije postigla to nužno prvo mjesto u duhovnosti. Zato on prija onim „sredstvima“ koja mu se tada nude. Tako u duhovnim vježbama vidi sredstvo za korekturom osobnoga života. Osjeća potrebu šutnje i samoće kako bi čovjek najbolje tu vidio sebe. Inače su ove dvije komponente iskustvo svakoga umjetnika, svake vrste i svakoga opredjeljenja. Umjetnik jednostavno treba samoću i šutnju kako bi ne radio nego *stvarao*. Među njima je velika razlika. Radim jer nešto moram raditi, radim da preživim. Stvaranje nije takva potreba. Stvaram jednostavno jer stvaram. „Nešto“ me pokreće i tjera na stvaranje, bez gledanja na neki cilj, a najmanje zbog potrebe za priznanjem i pohvalom. Kod stvaranja se uopće ne pitam „zašto“ niti kakvo će to djelo biti. Kao Bog! Kao što se kroz povijest više puta ponavljalo: „Da je Bog na to mislio, nikada nas ne bi stvorio.“ Koja

je onda svrha svakoga rada? Izgleda *stvarati*, kamenčić po kamenčić, boju po boju, nijansu po nijansu. Tada nećemo osjetiti nikakvu beskorisnost življenja. Od mene se traži da ispunim *svoje* mjesto u životu, da odigram (odživim) svoju ulogu, svejedno, kralja ili siromaha. U tome smislu, sve je za naše dobro. Uostalom: živimo toliko koliko živimo s Bogom. A kad živimo s Bogom, „sve je za naše dobro“. Dobro bi bilo svako toliko si staviti pred oči: „Da je Bog dao drugome milosti koje je dao meni, možda bi taj više učinio.“

Držim da je to jako važno za duhovni život. Prvo: to znači da sam svjestan da ja te darove ničim nisam zaslužio nego da sam ih besplatno dobio. Zatim se valja pitati: koji su to darovi, što s njima činim, što bi ovaj ili onaj, da ih ima, s njima učinio?

„Šutnja će otkriti pravu našu sliku“, njegova je rečenica. Koliko danas, dok trčimo ovamo i onamo, dok nam bubnjiće probijaju svi mogući i nemogući glasovi, imamo potrebu za šutnjom ...? Zapravo, koliko imamo potrebu zaista vidjeti i prihvatiti svoju pravu sliku? Nije li bijeg od šutnje bijeg od prave slike nas samih?

Duhovni život po njemu nije u stjecanju savršenih krjeposti nego, iznad svega, u iskrenosti pred Bogom.

Molitva je duša vjere, a klanjanje znači biti u Bogu. „Nikad nemojmo misliti da previše molimo.“ Ovo su njegove riječi. Ja nisam iznjedrio iz njegovih spisa kako i što je molio, ali ova uputa bitna je za molitvu. Ne bojmo se nikad da smo previše molili.

U dio molitve spada i razmatranje. „Bez razmatranja nema duhovnoga života.“ Vi ovdje na Vežici imate mogućnosti koju nemate ni u jednoj drugoj crkvi u Rijeci: u bilo koje doba dana i noći možete doći u kapelicu i malo razmatrati. Ako ne znate kako razmatrati, uzmite Novi zavjet (papa to stalno naglašava) i pročitajte jednu rečenicu. Pustite neka ona u vama odjekuje. Ili učinite ono što je činio nepismeni seljak, koji je Ivanu Arškome u njegovoj duhovnoj krizi dao božanski odgovor na Ivanovo pitanje: „Što radiš tu u crkvi svakoga jutra sjedeći po sat vremena u klupi.“ (A čovjek je bio nepismen). „Ništa“, odgovori ovaj, „ja gledam Njega i on gleda mene.“ Dođite i pustite da On gleda vas. Bože daj da ova ideja potakne i naše biskupije ovdje i u svijetu da i one otvore svoje biskupske kapelice 24 sata za sve članove biskupijskog dvora i sve vjernike...

Svećeništvo je znak Božjega izabranja i Božjega prijateljstva sa mnom. To je čast i odgovornost. To dvoje mora uvijek ići zajedno, inače će se lako pretvoriti samo u čast. A ona u to da drugi služe meni, a ne ja njima. To znači preskočiti posljednju večeru. Ili je ne dovršiti. Jer ona je dovršena tek kada

nakon blagovanja se sagnem i drugima perem noge. Prema dosad danim svjedočanstvima, mons. Muchtin je to svesrdno i na vrlo jednostavan i samozatajan način činio. Zato mu nije bilo teško s Trsata i po vremenu i nevremenu dolaziti na Vežicu. Duše su ga trebale. On je osjećao i očito živio ono što je zapisao: „Stvoren sam da Bogu služim.“ Takav zaista u svakome vidi i susreće Boga, poput Majke Terezije iz Kalkute koja je, ako se ne varam, bila i u ovoj crkvi. To su oni koji su dosad svjedočili kod mons. Muhtina osjetili.

„Crkva i sakristija, propovjedaonica i ispovjedaonica nisu danas dovoljne. Treba izaći i raditi izvan crkve.“ Ne znam kada je Muchtin napisao ove riječi, ali svakako su u duhu Drugog vatikanskog sabora i kao da ih je sadašnji papa ukrao njemu. Za ovo ne treba bučiti ni vikati, ne treba biti ne znam kako, ili nikako, suvremen. Dovoljno je biti ponizan. Jer samo ponizni znaju samozatajno raditi i susretati male ljude.

Također u duhu istoga Koncila on kaže: „Širenje kraljevstva Kristova na zemlji nije dužnost samo biskupa i svećenika nego već sviju katolika.“ Ovo ne može biti aktualnije. Danas smo stvorili puno metoda, u svakom slučaju imamo više metoda nego vjernika koji ih provode. Bojim se da od mnoštva metoda ne vidimo praksu koju nam je Muchtin davao „na dlanu“.

Ali, naglašava on: „Treba učiti jer učenje približava Bogu.“ U njegovo vrijeme nije se to tako naglašavalo. Danas je i to jako aktualno. Ne radi se samo o učenju katekizma (i Kompendija koji smo ovdje zajedno kroz 2 godine prolazili), nego o učenju svakoga svojega zanata. Što bolje svoj zanat obavljaš, to si bliže Kristu. I kad propovijedaš i kad kistom po zidu maljaš. Ali sve to MORA dovesti k Bogu i k bližnjemu. Inače nema smisla ni učenje ni učenost ako ne dovodi i do pobožnosti. Učenost i pobožnost idu zajedno! Ustvari, kod njega kao da se uočava da je učenost tek onda učenost, ako vodi k pobožnosti.

Zanimljivo je kako već u svoje vrijeme govori i o ženama kao vjernim Isusovim slušateljicama. Očito je, kao pravi dušobrižnik, vidio da su njegovo najveće slušateljstvo upravo žene – koje imaju isto tako besmrtnu dušu kao i muškarci.

Iz dugogodišnjega pastoralnoga iskustva Muchtin zna da župnik mora biti uvijek na raspolaganju za davanje sakramenata i uopće župljanima, ali vrlo mudro zbori kada kaže da „župnik mora napraviti 'red'“ koji će biti poznat svim vjernicima i njima prilagođen, a kojega će se on prvi držati. Uostalom, red spada u jedan od glavnih dijelova duhovnosti! Gdje je nered, tu nema mjesta duhovnosti.

Isto je s vjeronaukom. Muchtin je davno zabilježio da vjeronauk u školi (još davnoj nekadašnjoj) nije dovoljan nego da je potrebno izvanškolsko vrijeme za nj.

Ono što je on spominjao od pastorala nije niša posebno. To je svakodnevni-
ca svakoga svećenika. Ali pitanje je posvješćivanja sebi svih duhovnih obveza. Nigdje nisam našao da bi se na išta on žalio, da bi mu išta bilo teško ili da nešto od onoga što se od svećenika u pastoralu zahtijevalo njemu bilo teško ili, Bože sačuvaj, upitno.

Na kraju, meni jednostavno ona crkva njegova na Vežici i onaj minijaturni župni stan i boje koje rabi za svoje slike odgovaraju na pitanje zbog čega je želio da zaštitnica ove župe bude Mala Terezija. Upravo ono što je malo, veliko je u očima Božjim. Mali potez kistom može uništiti cijelu sliku, ali bez maloga poteza kistom na slici može zjapiti praznina. Zato on ima pravo kada kaže: „Budućnost našega života, naše sreće, često ovisi o malenim stvarima.“ Tko od nas nije imao iskustvo da mu je ponekad bila dovoljna samo jedna riječ, ona najjednostavnija, da mu vrati elan za život!

Muchtin nas ne upućuje ni na što posebnoga, nego samo na ono što je izrekla Mala Terezija u svojoj pjesmi „Samo ovaj dan“.

THE SPIRITUALITY OF MSGR. ADAM MUCHTIN

SUMMARY

Adam Muchtin reveals his spirituality more through painting than through writing. The author emphasizes that he writes and paints out of necessity, not so much his own, but some other, perhaps only pastoral. The artist simply needs solitude and silence in order not to work but to create. He feels the need for silence and solitude in order to see himself better. According to him, spiritual life is not in the acquisition of perfect virtues but, above all, in sincerity before God. In Muchtin's words "One should go out and work outside of the church", the author recognizes not only the spirit of the Second Vatican Council, but also the position of Pope Francis. Muchtin speaks of women as faithful listeners of Jesus aware that they are his most numerous audience. The author points out that the expression of Muchtin's spirituality should be noticed both in the church in Vežica and in the small parish apartment, including the colours he used in his paintings, because all this answers the question why he wanted St. Therese to be the patron saint of the parish. What is small, is great in the eyes of God.

Keywords: Adam Muchtin, Spirituality, Second Vatican Council, Silence, St. Therese of the Child Jesus.

